

A KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL
NÉPESSÉGTUDOMÁNYI KUTATÓ INTÉZETÉNEK
TÖRTÉNETI DEMOGRÁFIAI FÜZETEI

8.

Dr. SCHNELLER KÁROLY

/1893-1953/

SCHNELLER KÁROLY
NÉPESSÉGTUDOMÁNYI ÉLETMŰVE

Budapest
1990/1

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL
NÉPESSÉGTUDOMÁNYI KUTATÓ INTÉZET

Igazgató:
Dr. Miltényi Károly

ISSN 0237-3238

Sorozatszerkesztő:
Dányi Dezső

Szerkesztette:
Dr. Mádai Lajos

TARTALOMJEGYZÉK

	Oldal
I. Emlékezés Szeged József Attila Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán 1964.IX.10.....	7
1. Dr. Thirring Lajos: Schneller Károly emlékezete (1893-1953) Születésének 70. és halálának 10. évfordulója alkalmából....	9
2. Dr. Horváth Róbert: Zárszava.....	27
II. Dr. Mádai Lajos: Schneller Károly demográfiai munkásságának súlypontjai.....	29
III. Dr. Horváth Róbert: A teljes foglalkoztatottság kérdése és annak népességstatisztikai vonatkozásai (a Nemzetközi Népeségtudományi Unió Magyarországi Csoportjában 1947 decemberében tartott előadás).....	57
IV. Schneller Károly: További programok talán a magam, talán azok számára, akik annak a learatására hivatottak, amit én vetettem.....	87
V. Schneller Károly: Hagyatékának ideiglenes jegyzéke.....	103
VI. Schneller Károly (1893-1953): Bibliográfia.....	109

A Népeességtudományi Kutató Intézet egyik feladatának tesz eleget, midőn a magyar demográfusok biográfiájának sorozatában közreadja Schneller Károly népeességtudományi munkásságának méltatását, elemzését.

A tudós kortárs (Thirring Lajos), a jeles tanítvány (Mádai Lajos) és a nemzetközi hírű utód (Horváth Róbert) tiszteletadása, összegező értékelése régi adósága a magyar demográfiának. Élete végén készített kutatói programja, hagyatékának, műveinek leltára pedig egy kutató elme eredményekkel és tervekkel teli munkásságának tükörképe.

Schneller Károly, ez a nyugat-magyarországi papi környezetbe született sokszínű intellektuel mindenekelött pedagógus. Harminchárom évig tanította Magyarország három akadémiai városában - Miskolcon, Kolozsvárott és Szegeden - a statisztika, a demográfia szabályait, módszereit, magyarázta szépségüket, hasznukat, társadalmi fontosságukat. És mégis - a sors, a környezet? - csak töredékében maradt fenn oly sokszor megálmodott nagy demográfiai tankönyve.

Schneller Károly nyugtalan egyetemi tanár. A kutató elmék habitusát hordozza. Adatokat gyűjt, számoszlopokat dolgoz fel, új eljárásokat próbálgat, kísérletez. Életének egyik vissza-visszatérő programja a demográfiai tudomány ma is élő törekvése, a valóságos demográfiai irányzatok, folyamatok megragadása, mérése. A standardizálás, a valódi népsűrűség, az igazi műveltségi színvonal meghatározása, elemzése kitérőkkel, néha vakvágányokkal életpályájának egyik legjellemzőbb vonala. Közép-európai sors - a számok felé görnyedő tudós mégsem teremthet iskolát, az események forgatagában a demográfia módszertana meghaladja törekvéseit, bár a szándék, az indíttatás azonos.

Schneller Károly azonban mégsem statisztikai adatokon rágódó szobatudós, akit még a katedra is elzár a valóságos világtól. Egyéniségét, teljesítményét, a szociális, gazdasági, társadalmi feszültségekre reagáló készsége színezi, sajnos olykor szét is forgácsolja.

A hazai egyke, a halandóság, a földbirtokviszonyok, a kriminalitás demográfiai és társadalmi okainak és következményeinek boncolgatása, a tér és társadalom, a regionális mezőgazdasági termelés - a bibliográfia tanúsága szerint még sok egyéb tárgyú írásmű jelzi nyitottságát, elkötelezettségét. Ezek a rövidebb, hosszabb lélegzetű művek mindig a lényeg megragadására törekszenek, higgadtak, tárgyilagosak és a kor szakmai színvonalát hordozzák. Ezt igazolja a kortárs (Horváth Róbert) teljes foglalkoztatottságról írott széles kitekintésű tanulmánya is.

Schneller Károly rossz sejtésekkel írt kutatási programját, hagyatékának leltárát, műveinek jegyzékét nem lehet szorongás nélkül végigolvasni. Az eredményeket félbemaradt kísérletek övezik, megírt, vagy már meg nem írt, sokszor azonban még ma is megszívlelendő tervek, javaslatok.

Egy magyar tudós-demográfus korán félbeszakadt, eredményes, de mégis befejezetlen műve előtt tisztelgünk.

A sorozat szerkesztője